

EINDRAPPORT KONTICH SCHEIHAGENSTRAAT

ADEDE Archeologisch Rapport 479 – Jaargang 2021

SEBASTIEN VAN WETTER

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 479 – JAARGANG 2021

EINDRAPPORT WERFBEGELEIDING

KONTICH - SCHEIHAGENSTRAAT

SEBASTIEN VAN WETTER

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2021
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810
Coverafbeelding	© ADEDE

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave.....	4
1. Inleiding	5
2. Administratie.....	5
3. Resultaten bureauonderzoek	6
4. Vraagstelling en onderzoeksdoelen	6
5. Overzicht gelever veldwerk	8
6. Resultaten Archeologische Werfbegeleiding	12
7. Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie	15
8. Beantwoording onderzoeksvragen	15
9. Besluit	18
10. Figurenlijst	19

1. INLEIDING

Dit evaluatierapport beoogt het doel kort de resultaten van het uitgevoerde veldwerk te schetsen, een inzicht te geven in de geleverde prestaties en een aanbeveling te doen wat betreft eventuele te treffen bijkomende maatregelen in het kader van de bescherming van eventueel aangetroffen waardevol archeologisch erfgoed.

2. ADMINISTRATIE

Projectcode OE:	2019D325
ID archeologienota	4992
Site:	Kontich Scheihagenstraat
Projectsigle:	KON-SCH
Adres	Scheihagenstraat - 2550 Kontich - ANTWERPEN
Erkend archeoloog	Simon Claeys 2017/00184 Alexander Cattrysse 2017/00187
Periode uitvoering	Fase 1: april/mei 2019, fase 2: augustus 2019, fase 3: oktober 2019
Grootte projectgebied	8833,05m ²
Onderzocht oppervlak:	1072,44m ²
Uitgeschreven spoornummers:	0
Vondstnummers:	0
Coupenummers:	0
Fotonummers:	1 t/m 32

3. RESULTATEN BUREAUONDERZOEK¹

Het VEC (Vlaams Erfgoed Centrum) stelde in juli 2017 een archeologienota op wat betreft het archeologische kennisvermeerderingspotentieel naar aanleiding van een geplande heraanleg van enkele straten in Kontich, m.b. de Scheihagenstraat, Vlierenpaal, Haakstuk, Roosken, Alfsberg, Kerkeland en Wilgstuk.

De bureaustudie toonde aan dat de bodem ter hoogte van het onderzoeksgebied bestaat uit tertiaire afzettinglagen van de Formatie van Berchem. Deze zandige afzettinglagen komen voor op een diepte van 0,5 tot 1 m en worden afgedekt door quartaire Weichseliaanafzettingen bestaande uit eolische zanden en dekleem. De hoogte binnen het projectgebied schommelt tussen 18 m en 23,5 m TAW. In de omgeving liggen verschillende beken en natte laaggronden terwijl de bodem van het plangebied bestaat uit droog lemig zand dat naar de grens van het plangebied vochtiger is. Daar bestaat de bodem uit matig droog en matig nat lemig zand. In deze bodems is mogelijk een podzol ontwikkeld.

Op basis van het bureauonderzoek kon een verwachting vooropgesteld worden naar archeologische resten van het laat-paleolithicum tot en met de vroege middeleeuwen. Dit wordt ook bevestigd door de aanwezigheid van archeologische sites net naast het plangebied waar in het verleden reeds resten zijn opgegraven die dateren vanaf het finaalpaleolithicum tot en met de Romeinse periode.

Ten einde het eventueel aanwezige archeologisch patrimonium dat door de geplande ingrepen wordt bedreigd te gaan vaststellen en documenteren, werd een archeologische begeleiding van de graafwerken geadviseerd in de zone waar ook rioleringswerken gepland staan, m.n. in de Scheihagenstraat.

4. VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELEN

Algemeen is de doelstelling van de werfbegeleiding de op het bureauonderzoek gestelde verwachting voldoende te kunnen aanvullen en toetsen, wordt geadviseerd om in delen van het tracé een archeologische werfbegeleiding te voorzien. De archeologische werfbegeleiding dient hetzelfde doel als een opgraving. Dit betekent dat bij de civiele werkzaamheden aangetroffen vondsten of archeologische sporen worden geregistreerd en, in zover de werkzaamheden dat toelaten, worden gedocumenteerd.

¹ Archeologienota met ID 4992 (Vermeersch J., VEC, 2017)

De werfbegeleiding is een bijzondere vorm van de archeologische opgraving. Ze is daardoor onderworpen aan dezelfde decretale bepalingen als de opgraving. De werfbegeleiding heeft als doel om het archeologische bodemarchief maximaal te registreren en te onderzoeken, daar waar een volwaardige archeologische opgraving niet mogelijk of opportuun is. Een werfbegeleiding kan de archeologische opgraving vervangen in de volgende situaties:

- indien de activiteit tot doel heeft ingrepen op het bodemarchief te vermijden in het kader van de opvolging van maatregelen voor behoud in situ en in het kader van de sloop van ondergrondse constructies zonder archeologische waarde in voorbereiding op een opgraving;
- indien een volwaardige opgraving niet mogelijk is door de technische uitvoeringswijze van de geplande bodemingreep;
- indien de omstandigheden bij de opgraving een gevaar voor de volksgezondheid, de arbeidsveiligheid of de publieke orde zouden inhouden dat niet vermeden kan worden door een aanpassing van de uitvoeringswijze van de geplande bodemingreep (zware bodemvervuiling, explosiegevaar, instortingsgevaar)
- Indien een volwaardige opgraving niet noodzakelijk is om het kennispotentieel dat aanwezig is op het terrein te realiseren, maar beperktere registraties hiervoor volstaan.

De keuze voor een werfbegeleiding in plaats van een opgraving werd gemotiveerd in de archeologienota of nota.²

De actoren bij een werfbegeleiding voldoen aan dezelfde specificaties als de actoren bij een archeologische opgraving. Specifieke competenties worden vermeld in de archeologienota of nota waarvan akte is genomen of de toelatingsaanvraag.

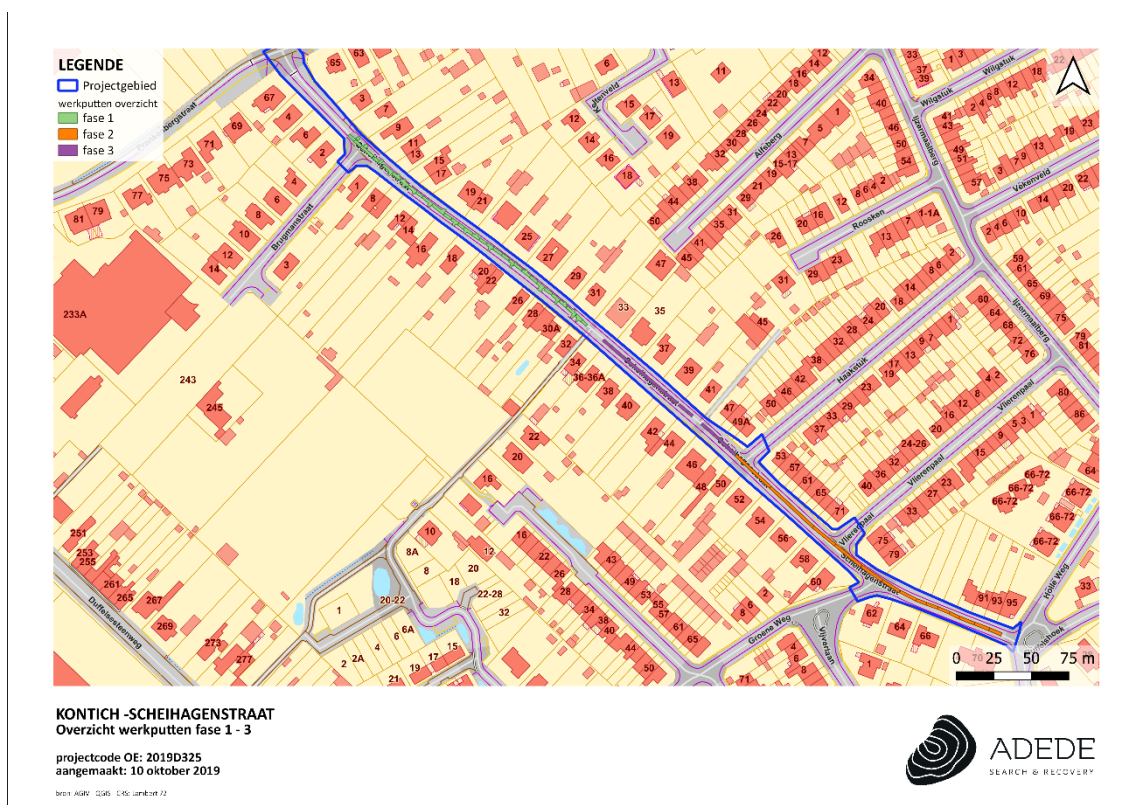
De werfbegeleiding betracht steeds zo maximaal mogelijk de technieken van een archeologische opgraving te benaderen. Indien aspecten van het aanleggen van een meetsysteem, het aanleggen en onderzoeken van opgravingsvlakken, het onderzoeken van sporen in het vlak, het opgraven van sporen, het inzamelen en registreren van vondsten, het inzamelen van stalen, het registreren van putwandprofielen, het onderzoeken van specifieke sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren, het aanleggen van onderzoeksdocumenten, het uitvoeren van natuurwetenschappelijk onderzoek of het uitvoeren van aardkundig onderzoek niet uitgevoerd zullen worden, wordt dit aangegeven en gemotiveerd in het programma van maatregelen voor de opgraving (werfbegeleiding) in de archeologienota of nota. Onvoorziene afwijkingen ten aanzien hiervan worden opgenomen in

² Archeologienota met ID 4992 (Vermeersch J., VEC, 2017)

het archeologierapport en het eindverslag van de werfbegeleiding. Het assessment en de verwerking van de opgravingsresultaten, de rapportering over het onderzoek, de conservatie en de omgang met het archeologisch ensemble gebeuren op dezelfde wijze als de opgraving. Tijdens de werfbegeleiding worden, indien technisch mogelijk, de nodige referentieprofielen aangelegd. De registratie en staalname daarvan gebeurt conform de bepalingen in de Code van de Goede Praktijk.

5. OVERZICHT GELEVERD VELDWERK

Het veldwerk is uitgevoerd in 3 fases, waarbij telkens twee archeologen aanwezig waren voor de begeleiding van de werken. Fase 1 duurde 4 werkdagen (uitgevoerd op 29/30 april, 2 & 6 mei), fase 2 nam 2 werkdagen in beslag (uitgevoerd op 12/13 augustus) en fase 3 duurde 1 dag (4 oktober). Een totaal dus van 6 werkdagen. Fase 1 werd uitgevoerd door archeologen Maggie Logan en Carlo Jengember, fase 2 door Maggie Logan en Hans Thomas en fase 3 door Maggie Logan en Connor Davidge.

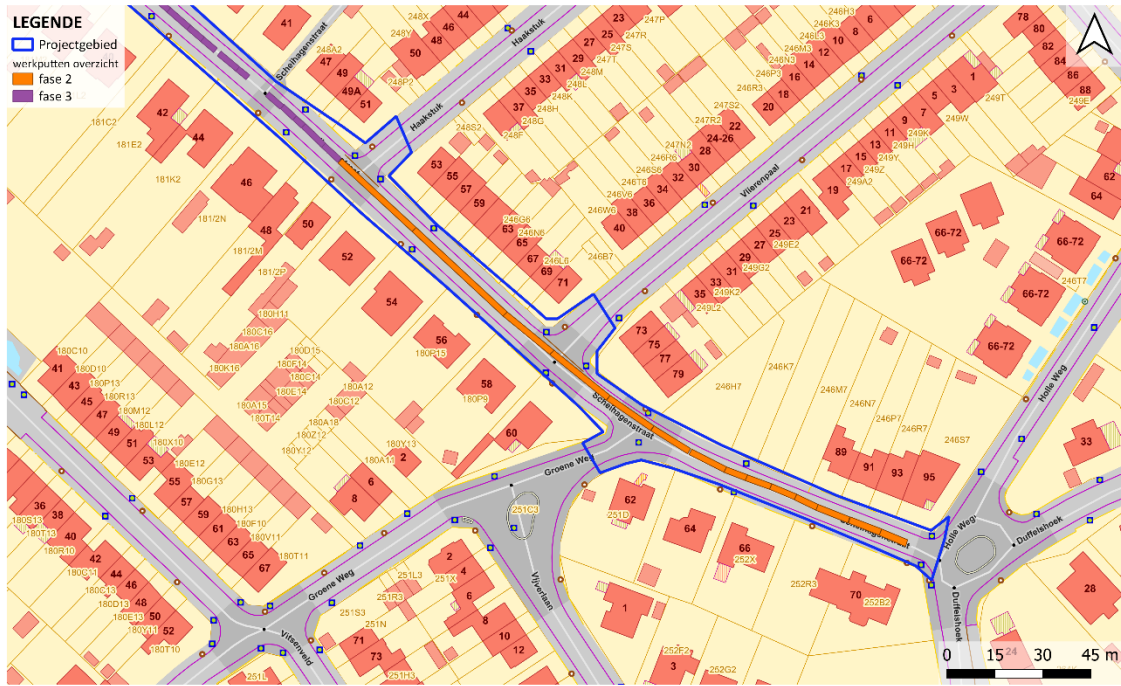
Figuur 1. Overzicht onderzocht gebied

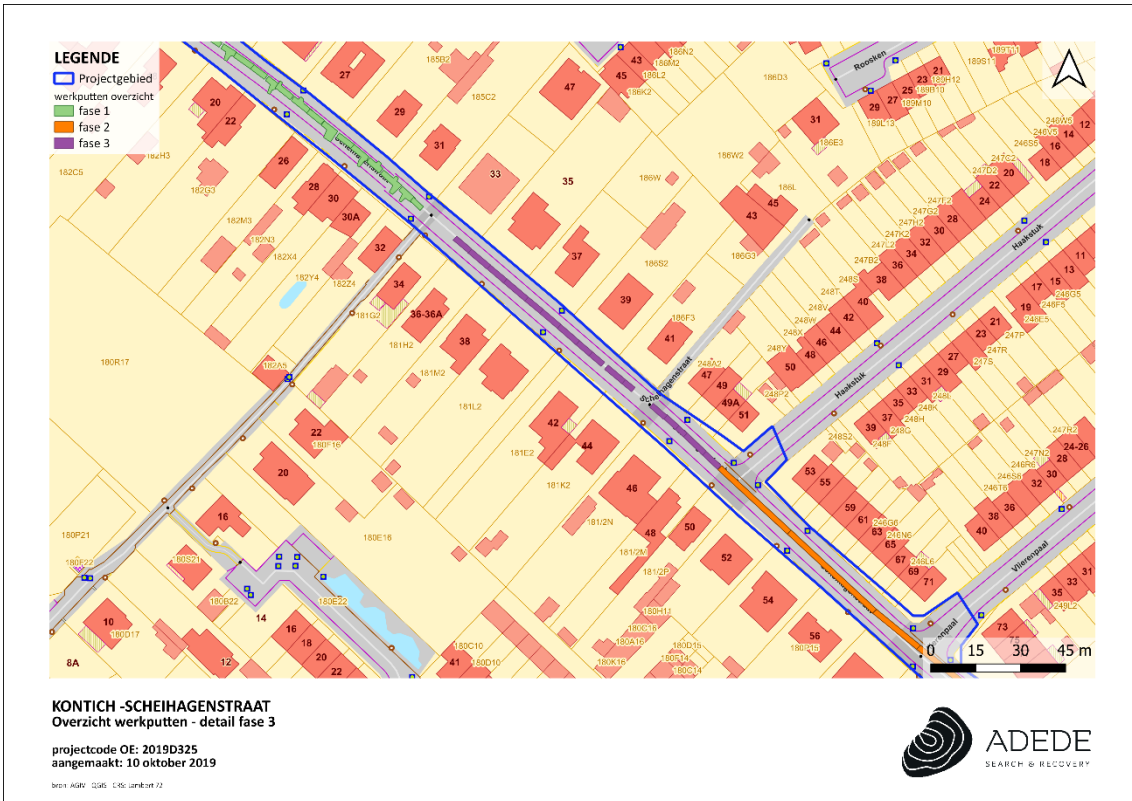
Figuur 2. Overzicht onderzocht gebied op recente orthofoto

Figuur 3. Overzicht onderzocht gebied – fase 1

Figuur 4. Overzicht onderzocht gebied – fase 2

Figuur 5. Overzicht onderzocht gebied – fase 3

6. RESULTATEN ARCHEOLOGISCHE WERFBEGELEIDING

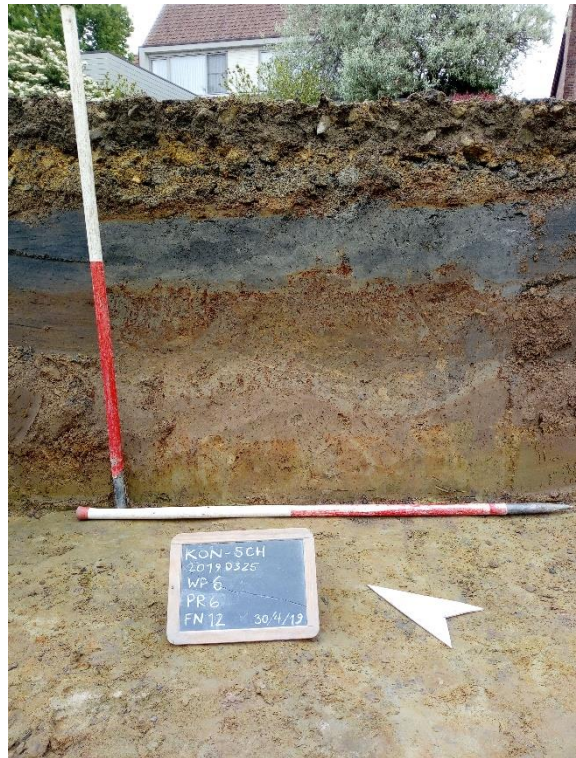
In totaliteit werd 1072m² van het projectgebied onderzocht aan de hand van archeologische werfbegeleiding. Een aaneengesloten sleuf van 451m² voor nieuwe riolering werd onderzocht tijdens fase1, een sleuf van 410m² tijdens fase2 en een sleuf van 211m² in fase 3. In het overige gedeelte van het projectgebied werd niet dieper gegraven dan het gabarit van de huidige wegkoffer, waardoor archeologische werfbegeleiding hier niet noodzakelijk was.

Onderzochte gebied	
oppervlakte fase 1:	450,69m ²
oppervlakte fase 2:	410,35m ²
oppervlakte fase 3:	211,4m ²
totaal	1072,44m ²

Tijdens deze werfbegeleiding werden geen archeologisch relevante sporen aangetroffen, noch enige archeologisch relevante artefactenvondst opgetekend. Over aanzienlijke oppervlaktes bleek de bodem dermate verstoord te zijn dat eventueel aanwezige archeologische grondsporen onherroepelijk vernield moeten zijn geraakt hierdoor. In andere delen van het onderzoeksgebied, waar de moederbodem wel zichtbaar was, werden geen grondsporen vastgesteld. Ook hier lijkt de bodem echter mogelijk verstoord te zijn, maar dan eerder onder de vorm van aftopping van de C-horizont. Mogelijk zijn hier ook archeologische sporen, voor zover ze überhaupt al aanwezig waren, vernield geraakt. De bodemopbouw werd tijdens het onderzoek nauwgezet bijgehouden door het regelmatig aanleggen en registreren van referentieprofielen op de werkputwand.

Figuur 6. Voorbeelden van bodemverstoring

Figuur 7. Enkele bodemprofielen

Gedurende de werfbegeleiding werd systematisch de hoogte van de werkputvlakken GPS-gewijs digitaal ingemeten. Van noordwest naar zuidoost stijgt het vlak eerst licht van 18m13 naar 21m39 ongeveer halverwege, om dan langzaam te zakken tot 17m30.

Figuur 8. Overzicht TAW-hoogtes van het werkputvlak

7. NATUURWETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK EN CONSERVATIE

Tijdens het onderzoek werden geen sporen aangetroffen met een natuurwetenschappelijke waarde, bijgevolg dient ook geen natuurwetenschappelijk onderzoek te worden uitgevoerd in het kader van de te beantwoorden vraagstellingen. Er werden evenmin vondsten gedaan die geconserveerd moeten worden om hun behoud te garanderen.

8. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Volgende onderzoeksvragen werden ten behoeve van de werfbegeleiding in het te volgen Programma van Maatregelen opgesteld:

Landschap:

- Wat is de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van de ondergrond in het plangebied?
De bodemopbouw is reeds sterk verstoord en/of afgetopt.
- In hoeverre is deze opbouw nog intact?
De natuurlijke bodemopbouw is niet meer intact.

Algemene vragen

- **Zijn er archeologische sporen aanwezig?**
Er werden geen archeologische sporen aangetroffen
- **Op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het TAW zijn deze archeologische sporen aangetroffen?**
n.v.t.
- Wat is de horizontaal ruimtelijke spreiding van de archeologische sporen?
n.v.t.
- Tot welke periode kunnen de sporen worden toegeschreven?
n.v.t.
- Wat is de bewaringstoestand van de sporen?
n.v.t.
- Wat is de aard van de sporen?
n.v.t.
- Zijn de sporen geconcentreerd in een zone, of verspreid over het plangebied aangetroffen?
n.v.t.
- Waaruit bestaat de materiële cultuur?
n.v.t.
- Wat is de bewaringstoestand van de materiële cultuur?
n.v.t.

Vragen met betrekking tot de verwachte resten uit de periode laat-paleolithicum tot en met vroege middeleeuwen:

Indien er een verwachting is van resten uit perioden die zich kenmerken door een sporenniveau –met name de ijzertijd, dan zijn dit de mogelijke onderzoeksvragen:

- **Zijn er archeologische sporen aanwezig?**
Er werden geen archeologische sporen uit deze periodes aangetroffen
- **Op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het TAW zijn deze archeologische sporen aangetroffen?**
n.v.t.
- **Wat is de horizontaal ruimtelijke spreiding van de archeologische sporen?**
n.v.t.
- **Tot welke periode kunnen de sporen worden toegeschreven?**
n.v.t.
- **Zijn er sporen die gedateerd kunnen worden in de ijzertijd?**
n.v.t.
- **Wat is de bewaringstoestand van de sporen?**
n.v.t.
- **Wat is de aard van de sporen?**
n.v.t.
- **Zijn er sporen te relateren aan de naastliggende opgraving?**
n.v.t.
- **Zijn er sporen van een woonhuis gedateerd uit de IJzertijd?**
n.v.t.
- **Zijn de sporen geconcentreerd in een zone, of verspreid over het plangebied aangetroffen?**
n.v.t.
- **Zijn er aanwijzingen voor het fenomeen van zwerfende erven?**
n.v.t.
- **Waaruit bestaat de materiële cultuur?**
n.v.t.
- **Wat is de bewaringstoestand van de materiële cultuur?**
n.v.t.
- **Indien er geen sporen of vondsten worden aangetroffen, is er een verklaring voor de afwezigheid van archeologische resten?**
De bodem van het onderzoeksgebied bleek zodanig verstoord te zijn dat eventueel aanwezige archeologische sporen reeds voorgoed verloren zijn.
- **Welk(e) de(e)l(en) van het terrein komen in aanmerking voor vervolgonderzoek?**
Vervolgonderzoek wordt als overbodig beschouwd aangezien voor dit onderzoeksgebied alle mogelijke kenniswinst reeds is vergaard. De geplande werken vormen geen bedreiging meer voor het archeologisch patrimonium.
- **Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?**
n.v.t.
- **Welke vraagstellingen zijn voor eventueel vervolgonderzoek relevant?**

n.v.t.

9. BESLUIT

Ten einde het door de geplande rioleringswerken bedreigde bodemarchief in de Scheihagenstraat in Kontich in kaart te brengen voerde ADEDE bvba tijdens deze werken een archeologische werfbegeleiding uit. Gedurende de campagne, uitgevoerd in drie verschillende fases, werd geen enkel grondspoor als mogelijk antropogeen en archeologisch relevant geregistreerd. Daarnaast werd ook geen enkel artefact aangetroffen met enige archeologische waarde. Uit het onderzoek blijkt dat de bodem ter hoogte van het onderzoeksgebied aanzienlijk heeft geleden onder (sub)recent antropogeen bodemingrijpen, waardoor eventueel aanwezige archeologische sporen en artefacten, nog voor de aanvang van de geplande werken, al onherroepelijk vernield kunnen zijn geraakt.

Met de afronding van deze werfbegeleiding lijkt het archeologisch onderzoekstraject een maximale kenniswinst te hebben bereikt. Er werden geen archeologische sporen aangetroffen waardoor er ook geen natuurwetenschappelijke uitwerking van van staalnames aan de orde is. Om diezelfde reden zijn ook maatregelen wat betreft de bewaring, zowel in situ als ex situ, van archeologische sporen en vondsten niet van toepassing. Hierbij kan het onderzoek dus als volledig worden beschouwd.

10.FIGURENLIJST

Figuur 1. Overzicht onderzocht gebied	8
Figuur 2. Overzicht onderzocht gebied op recente orthofoto	9
Figuur 3. Overzicht onderzocht gebied – fase 1.....	9
Figuur 4. Overzicht onderzocht gebied – fase 2.....	10
Figuur 5. Overzicht onderzocht gebied – fase 3.....	11
Figuur 6. Voorbeelden van bodemverstoring.....	13
Figuur 7. Enkele bodemprofielen	13
Figuur 8. Overzicht TAW-hoogtes van het werkputvlak.....	14

11. BIJLAGES